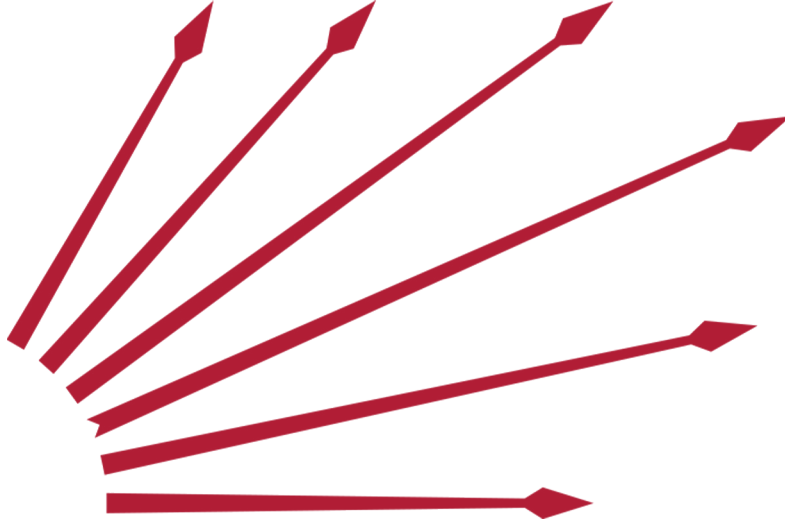

Sosyal Politikalardan Sorumlu Genel Başkan Yardımcılığı

MYK BİLGİ NOTU

27.12.2021

Prof. Dr. *Yüksel*
TAŞKIN

SOSYAL POLİTİKALARDAN SORUMLU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI

YAŞLILARA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKA VE SOSYAL HİZMET ÖNERİLERİ ÇALIŞMASI

Mevcut Durumun Analizi

Dünyada genel olarak kronolojik yaşlılık sınırı 60 veya 65 yaş olarak kabul edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 65 yaşı belirlemiştir, Birleşmiş Milletler 60 yaşı dikkate alabilmektedir. Gelişmiş ülkelerde yaş sınırı yükselme eğilimindedir. Bununla birlikte ulusal ve uluslararası yaşlılık çalışmalarında ağırlıklı olarak DSÖ'nün tanımı (65 Yaş) esas alınmaktadır.

Buna göre bireyler açısından yaşlılık sınıflaması şöyledir;

- **Genç yaşlılık:** 65-74 yaş arası
- **Orta yaşlılık:** 75-84 yaş arası
- **İleri yaşlılık:** 85 yaş ve üstü

Toplumlar açısından yaşlılık sınıflaması ise şöyledir;

- **Genç Toplumlar:** 65 yaş ve üzeri nüfusun tüm nüfusa oranının yüzde 4'ten az olduğu toplumlar.
- **Erişkin Toplumlar:** 65 yaş ve üzeri nüfusun tüm nüfusa oranının yüzde 4-7 arasında olduğu toplumlar.
- **Yaşlı Toplumlar:** 65 yaş ve üzeri nüfusun tüm nüfusa oranının yüzde 7-10 arasında olduğu toplumlar. (Dünya ortalaması ve Türkiye ortalaması yüzde 9,5'tir ve bu oran artma eğilimindedir.)
- **Çok Yaşlı Toplumlar:** Yaşlı nüfusun tüm nüfusa oranının yüzde 10'un üzerinde olduğu toplumlar.

Ülkemizde de genel eğilim yaşlılık yaşı sınırının artışı yönündedir. Ağırlıklı olarak 60 yaş hala kimi alanlarda geçerliliğini korumakta olmasına karşın 65 yaşın baz alınması eğilimi kuvvetlenmektedir. Örneğin 2022 Sayılı Yaşlılık Aylığı düzenlemesinde, sağlık hizmetlerinde, sosyal güvenlik uygulamalarında, ulaşımda ücretsiz seyahatte, TÜİK verilerinde 65 yaş yaşlılık sınırı olarak alınırken; 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu kapsamındaki Huzurevi hizmetlerinde ve kimi belediye hizmetlerinde 60 yaş yaşlılık sınırı olarak kabul edilmiştir.

Uluslararası nüfus tahminlerine göre 2020 yılı için dünya nüfusu 7 milyar 693 milyon 348 bin 454 kişi, yaşlı nüfus ise 729 milyon 887 bin 660 kişidir. Bu tahminlere göre dünya nüfusunun yüzde 9,5'ini yaşlı nüfus oluşturmaktadır. 2050 yılına gelindiğinde bu oranın yüzde 16'ya ulaşması beklenmektedir. Dünya genelinde yaşlanma hızı, başta Avrupa ülkeleri, Japonya ve Kuzey Amerika bölgesi olmak üzere artış göstermektedir. En yüksek yaşlı nüfus oranına sahip ilk üç ülke sırasıyla yüzde 33,5 ile Monako, yüzde 28,5 ile Japonya ve yüzde 22,9 ile Almanya oldu. Türkiye dünya ortalaması ile aynı olan yüzde 9,5 yaşlı oranıyla 167 ülke arasında 66. sırada yer almaktadır.

Ülkemizde yaşlı nüfus diğer yaş gruplarındaki nüfusa göre daha yüksek bir hız ile artış göstermektedir. 2020 yılı yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) oranı yüzde 9,5 (yaşlı toplum) olup yaşlı nüfus sayısı 7 milyon 953 bin 555'tir. (Türkiye nüfusu 83 milyon 614 bin 362'dir). Yaşlı nüfusun yüzde 44,2'sini erkek nüfus, yüzde 55,8'ini kadın nüfus oluşturmaktadır.

Türkiye'de yaşlı nüfus oranı 1935'te 3,9 iken 1950'de 3,3'e gerilemiş, 1990'da 4,3 iken 2000'lerde artış ivmesi güçlenerek 2009'da 7,1 ile yaşlı toplumlar sınıfına girmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfusun artışı süreklilik gösterecek olup 2023 yılında yüzde 10,2'ye ulaşacak bu oran ile Türkiye çok yaşlı toplumlar sınıfına geçecektir. Ülkemizdeki yaşlı oranının 2050 yılında yüzde 20,8'e (5'te 1), 2080 yılında ise yüzde 25,6'ya (4'te 1) yükseleceği tahmin edilmektedir.

Türkiye'de (2020) Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinin büyük kısmında yaşlı nüfus oranı görece düşükken, Karadeniz Bölgesinde yaşlı nüfus oranı yüksektir. Yaşlı nüfus oranının en yüksek olduğu iller sırasıyla yüzde 19,8 ile Sinop, yüzde 18,6 ile Kastamonu, yüzde 17,1 ile Artvin'dir. Yaşlı nüfus oranının en düşük olduğu iller ise yüzde 3,4 ile Şırnak, yüzde 3,6 ile Hakkari ve yüzde 4 ile Şanlıurfa'dır.

2017-2019 hayat tabloları sonuçlarına göre, doğuşta beklenen yaşam süresi Türkiye geneli için 78,6 yıl, erkekler için 75,9 yıl ve kadınlar için 81,3 yıldır. Doğuşta beklenen yaşam süresi farkı kadınlar lehine 5,4 yıldır. Türkiye'de 65 yaşına ulaşan bir kişinin kalan yaşam süresi ortalama 18 yıldır. Erkekler için bu süre 16,3 yıl, kadınlar için ise 19,9 yıldır. Beklenen yaşam süresi 75 yaşında 11 yıl iken, 85 yaşında 6 yıldır. Yaşlı nüfusun yüzde 63,8'i 65-74 yaş grubundadır.

Ülkemizde (2020) yaklaşık her 5 yaşlıdan 1'ini oluşturan 1.478.346 yaşlı tek başına yaşamaktadır. Tek başına yaşayan yaşlıların yüzde 75,3'ünü kadınlar, yüzde 24,7'sini ise erkekler oluşturdu. Türkiye'de (2019) yaşlı nüfusun yoksulluk oranı yüzde 14,2'dir. Yoksul yaşlı erkek nüfus oranı yüzde 12,1 iken, yoksul yaşlı kadın nüfus oranı yüzde 15,9'dur. Son yıllarda dikkati çeken bir sorun da kırsal yoksulluk ve yoksunluktur ve kırsal alanda yaşayan yaşlılarımızın sosyal hizmetlere erişiminde ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu yaşlılara bakış açısı, ayni ve nakdi yardım mantığının ötesine geçmelidir. Yine bu yaşlıları sağlık bakımından muhtaç edilgen bireyler olarak kodlamak da bir o kadar hatalıdır.

Ülkemizde 65 yaş üstü olup hiçbir sosyal güvenceye sahip olmayan yoksul yaşlılara 65 Yaş Üstü Aylığı bağlanmaktadır. 2021'de 864,89 lira olan yaşlılık aylığı 2022'de 1296 liraya çıkacak. 2021 yılında yaşlılık aylığı alanların sayısı 834 bin kişiyi buldu. 2022 tahminiyse 844 bin kişi.

Yaşlılara Yönelik Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri:

Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfus oranı daha yüksek olmakla birlikte ülkemizdeki yaşlanma süreci daha hızlı gerçekleşmektedir. Ülkemiz bugün itibarıyla yaşlı toplumlar sınıfına girmiş olup 2023 yılından itibaren çok yaşlı toplumlar sınıfına girmesi beklenmektedir. Yaşlı nüfusun artışı ile birlikte uygulanan politika ve sosyal hizmetlerin de bu süreçte gerçekleşecek olan ihtiyaçlar doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi gerekmektedir.

Yaşlılara yönelik hizmetlerden bazıları ülkemizde sunulmazken bazıları da nicelik veya nitelik olarak yetersizdir. Yaşlılarımız ihtiyacı olan ve hak ettikleri hizmetlerden yeterince yararlandırılmamaktadır.

Bu çerçevede hazırlanan politika ve hizmet önerilerine ilişkin vaatler başlıklar halinde aşağıda sunulmuştur. Konuyla ilgili giriş ve temel çerçeve verileri ile bu vaatlere ilişkin açıklamalar ise sonraki kısımda verilmiş olup çalışmanın detaylandırılması mümkündür. Aşağıdaki öneriler genel bir çerçeve sunmaktadır. Bu öneriler, parti programı, ihtiyaçları ve seçim stratejisi, seçim bildirgesi ve kaynaklar bakımından süzgeçten geçirilerek politika önerileri haline getirilecektir. Kısa süre sonra bu ve benzer önerilerin değerlendirileceği bir Çalıştay gerçekleştireceğiz.

- 1- “Demografik Dönüşüm” sürecini fırsata çevirebiliriz,
- 2- “Yaşlı Hakları Beyannamesi” yayınlanması,
- 3- “Aktif Yaşlanma Strateji Belgesi ve Eylem Planının” hazırlanması, “Aktif ve Sağlıklı Yaşlanmanın” desteklenmesi,
- 4- “Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü” ve “Türkiye Yaşlanma Enstitüsü”nün kurulması,
- 5- Bütün illerimizin/Belediyelerimizin “Erişilebilir ve Yaşlı Dostu Kent” olması,

- 6-** Emekli aylıklarının arttırılması, sigortalı kadın sayısının arttırılması,
- 7-** 65 Yaş Üstü (Yaşlılık) Aylığının arttırılması, yaşlılarımızın tatil imkanından yararlandırılması,
- 8-** Huzurevinde yaşayan yoksul yaşlıların harçlıklarının arttırılması,
- 9-** Eşi vefat eden kadınlara yapılan sosyal yardım miktarının arttırılması, boşanmış kadınlar için Yeni Başlangıçlar Fonu'nun devreye sokulması,
- 10-** Bakım Güvence Modelinin kurulması ve Bakım Sigortasının başlatılması,
- 11-** Yaşlılığa ve Emekliliğe Hazırlık Programlarının başlatılması,
- 12-** İleri Yaş/Üçüncü Yaş Turizminin desteklenmesi, Bakım ve Rehabilitasyon Turizminin başlatılması,
- 13-** Üçüncü Yaş Üniversitelerinin yaygınlaştırılması,
- 14-** Uzun Dönem Yatılı Kurum Bakımı hizmeti için kapasite artırımıyla sırada beklemenin sonlandırılması,
- 15-** Kısa Süreli ve Geçici Bakım hizmetlerini etkin ve yaygın hale getirilmesi,
- 16-** Evde Bakım Hizmeti sunan aile üyelerinin desteklenmesi, sigorta primlerinin yatırılmasıyla emeklilik haklarını kazanmaları, izin ve tatil imkanlarından yararlandırılmaları, desteklerle evde bakım hizmetlerinin güçlendirilmesi,

- 17-** Yaşlılara yönelik gündüz hizmetlerinin yaygınlaştırılması, kapsayıcı bir mevzuat oluşturularak yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, Gündüz Hizmet Merkezlerinin açılması,
- 18-** Evde bakım ve destek için güvenilir ve yetkin bakıcı istihdamını sağlamak üzere Koordinasyon Merkezi ve Bakıcı Havuzu oluşturulması,
- 19- Yaşlı Evi ve Yaşlı Apartmanı Uygulamasının** başlatılması, Yaşlı sitelerini içeren sosyal konutlar yapılması,
- 20-** Alzheimer/Demans hastalarına yönelik yatılı ve gündüz hizmetlerinin yaygınlaştırılması,
- 21-** Geriatri hizmetlerinin yaygınlaştırılması.
- 22-** Yaşlıların ve yakınlarının yaşam ortamlarında hayatlarını kolaylaştırmak için bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımını geliştireceğiz ve koordinasyon merkezlerinin kurulması,
- 23-** Yaşlılara yönelik gönüllü çalışmaların ve sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi,
- 24-** Yaş ayrımcılığının önlenmesi, yaşlıları eve kapatılmayıp sosyal hayata katılımlarının desteklenmesi,
- 25-** Hak temelli sosyal hizmet yaklaşımıyla saygın yaşlanmanın önündeki engellerin kaldırılması.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

SOSYAL POLİTİKALARDAN SORUMLU
GENEL BAŞKAN YARDIMCILIĞI

Prof. Dr. *Yüksel*
TAŞKIN

SOSYAL POLİTİKALARDAN SORUMLU GENEL BAŞKAN YARDIMCISI